

*KVALITET INFORMISANJA U
LOKALNIM ZAJEDNICAMA O
PANDEMIJI KOVIDA 19*

**SLAVKO
ĆURUVIJA
FONDACIJA**

Autor: Denis Kolundžija

Istraživači: Darija Ranković, Kolubarske, Valjevo; Natalija Jakovljević i Mirana Dmitrović, Magločistač, Subotica; Vladimir Malešić, TV Forum, Prijepolje; Ivana Predić, Panpress, Pančevo; Marina Minić, Glas Šumadije, Kragujevac; Saša Trifunović, Istmedia, Bor

Izdavač: Slavko Ćuruvija fondacija

Istraživanje je podržala Fondacija za otvoreno društvo

FONDACIJA
S L A V K O
Ć U R U V I J A
FOUNDATION

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY, SERBIA

O istraživanju

S ciljem dobijanja slike o tome kako su tokom prvih šest meseci krize u vezi s epidemijom kovida 19 u Srbiji lokalni mediji dolazili do svih relevantnih informacija koje se tiču epidemije i kako je to, posledično, uticalo na njihovo izveštavanje javnosti, Slavko Ćuruvija fondacija sprovela je **od 15. marta do 28. septembra 2020. godine** istraživanje „Kvalitet informisanja u lokalnim zajednicama o pandemiji kovida 19“. Anketirano je šest medija u isto toliko, po principu ravnomerne geografske zastupljenosti, odabranih lokalnih sredina.

U istraživanju su učestovali portali Magločistač (Subotica), Istmedia (Bor), Kolubarske (Valjevo), Glas Šumadije (Kragujevac), Foruminfo/ TV Forum (Prijepolje) i Panpress (Pančevo).

Kroz ispunjavanje uniformnog upitnika, konstruisanog za potrebe ovog istraživanja, mediji učesnici istraživanja ocenjivali su tokom pet zadatih perioda (**15. mart – 31. jul; 1–14. avgust; 15–31. avgust; 1–14. septembar i 15–28. septembar**) pristupačnost institucija uključenih u borbu protiv kovida 19 u pogledu iznošenja informacija, način na koji su mediji dolazili do informacija od značaja za javnost u vezi sa borbom protiv kovida 19, kao i kvalitet dobijenih informacija.

Odgovore u upitnicima temeljili su na sopstvenom iskustvu, kao i, u određenom delu, na iskustvu drugih medija u datoj lokanoj sredini.

Informisanje javnosti o epidemiji

„Analiza štampanih medija i TV stanica u Srbiji tokom pandemije pokazala je na koji način manjkavosti novinarske profesije i medijskog ambijenta, kao i nedostatak demokratskog kapaciteta, nepovoljno utiču na javno informisanje, koje je od suštinskog značaja za život građana u okolnostima krize“, navodi se u [Analizi izveštavanja medija o epidemiji koronavirusa u Srbiji](#) (sadržaj dnevne štampe i TV stanica od 26. februara do 6. maja 2020) koju je izradio Medijski arhiv Ebart uz pomoć OEBS-a.

U toj analizi zaključuje se da je „izveštavanje u doba pandemije intenziviralo sve nedostatke profesionalnog kapaciteta medija u okolnostima kada je uloga javnog informisanja ključna za razumevanje sveukupne situacije, čime je otežana i svakodnevna borba građana sa zdravstvenom krizom“.

Za medije koji su i u vreme epidemije nastojali da svoju publiku izveštavaju profesionalno i odgovorno najveći problem bila je dostupnost informacija o svim važnim aspektima borbe protiv epidemije, kao i komunikacija sa zvaničnim institucijama. Zvanične i pouzdane informacije ili su izostajale ili su u pojedinim slučajevima bile ekskluzivitet medija koji su naklonjeni vlastima.

O tome su za portal Cenzolovka, u serijalu „Medijski mrak u doba korone“, svedočili novinari lokalnih medija iz osam gradova.

Poseban problem za medije nastao je kada je Vlada Srbije krajem marta [usvojila](#), pa posle nekoliko dana, pod pritiskom javnosti, [ukinula](#) zaključak o informisanju u vreme pandemije novog koronavirusa, kojim se obaveštavanje javnosti centralizuje.

Ipak, tokom kratkotrajnog važenja vladine odluke, u Novom Sadu [je](#) [privedena](#) novinarka portala Nova.rs Ana Lalić posle objavljivanja teksta o nedostatku zaštitne opreme za zaposlene u Kliničkom centru Vojvodine. [Puštena je](#) nakon zadržavanja tokom noći u policiji.

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Milan Marinović izjavio je da je institucija koju on predvodi [primila 101](#)

[žalbu](#) koje se odnose na zdravstvo i upravljanje javnim novcem tokom pandemije koronavirusa, a da je preko 80 odsto tih zahteva bilo opravdano.

Više od 60 odsto žalbi podneli su građani, 20 odsto nevladine organizacije, a preko 10 odsto predstavnici medija, i one su najčešće bile usmerene na nedostupnost podataka o radu državnih organa i na to kako su oni obavljali sopstvenu delatnost.

Najvažniji rezultati istraživanja

1. Tokom prvih šest meseci krize u vezi s epidemijom kovida 19, u svim posmatranim sredinama, osim u Boru, novinari i mediji su, u nastojanju da što profesionalnije i odgovornije informišu javnost o posledicama epidemije, nailazili na pokušaje lokalnih vlasti da smanje ili ukinu informisanje o drugim značajnim lokalnim temama i/ili na pokušaje cenzure, zastrašivanja ili pritiska u vezi sa izveštavanjima o lokalnoj epidemiji koronavirusa.
2. Samo u jednoj lokalnoj sredini (Bor) novinari su za **čitav** posmatrani period (15. mart – 28. septembar) naveli da su imali dovoljno pouzdanih informacija o epidemijskoj situaciji u svojoj sredini. U periodu od 15. marta do 1. avgusta, koji obuhvata najkritičniji period epidemije, samo su još novinari u Kragujevcu naveli da raspolažu s dovoljno pouzdanim informacijama. U tom periodu, u ostalim sredinama novinari su ili imali informacije koje su kontradiktorne (Subotica, Prijepolje) ili su pouzdane informacije kojima su raspolagali bile veoma retke (Valjevo, Pančevo).
3. U čitavom posmatranom periodu, samo su novinari u Prijepolju uspevali da dođu do relevantnih informacija od svih institucija zaduženih za borbu protiv epidemije (lokalni krizni štab, zavodi/instituti, zdravstvene ustanove, lokalna samouprava) – čak i kad te informacije nisu uvek bile česte, bile su pouzdane. S druge strane, u Subotici su novinari informacije dobijali samo od nekih institucija, međutim, te informacije nisu smatrane pouzdanim. U Valjevu su se novinari portala Kolubarske.rs, u nedostatku informacija od zdravstvenih vlasti, često oslanjali na svoje stare ali pouzdane izvore među zdravstvenim radnicima.
4. Izjave predstavnika lokalnih vlasti o epidemiji tokom **čitavog** posmatranog perioda samo su u jednoj sredini (Bor) ocenjene kao veoma pouzdane i precizne, dok je u najvećem broju posmatranih perioda tako bilo i u Prijepolju. S druge strane, u Pančevu i Valjevu novinari su tokom prvih šest meseci krize s kovidom 19 izjave

lokalnih političara o tom problemu uzimali s ozbiljnom dozom skepse smatrajući ih uglavnom nepouzdanim i nepreciznim. U prvom posmatranom periodu i ujedno najkritičnijem (15. mart – 1. avgust), uz novinare iz Bora, samo su još novinari u Prijepolju izjave lokalnih čelnika ocenili kao veoma pouzdane i precizne.

5. Samo u Subotici i Kragujevcu beleži se tokom čitavog posmatranog perioda širenje lažnih vesti, i to uglavnom u neformalnim razgovorima s građanima. U pojedinim posmatranim periodima lažne vesti su uočene i u lokalnim medijima, a osim u Kragujevcu, ta pojava beleži se još samo u Pančevu.
6. Informacija do koje tokom čitavog posmatranog perioda novinari u Subotici, Valjevu i Pančevu uopšte nisu mogli da dođu jeste ona o broju raspoloživih testova.
7. U posmatranom periodu koji obuhvata početak epidemije i čitavo vanredno stanje (15. mart – 1. avgust) novinari u najvećem broju posmatranih sredina (izuzev Subotice) uopšte nisu mogli da dođu do informacija o opremljenosti zdravstvenih ustanova opremom i lekovima za borbu protiv epidemije, odnosno o opremljenosti zaštitnom opremom, o posledicama epidemije na lokalnu privredu, o radnicima koji su ostali bez posla zbog posledica epidemije i o merama pomoći najugroženijima od posledica epidemije, kao i o trošenju lokalnih budžeta na mere i nabavke vezane za epidemiju.

Analiza pristupa informacijama o najznačajnijim aspektima epidemije i njenim posledicama

U upitniku je navedeno 12 aspekata epidemije koronavirusa i svaki aspekt novinari su ocenjivali ocenama od 1 do 5, pri čemu 5 označava lak i potpun pristup informacijama o određenom aspektu/temi, dok 1 označava da o konkretnoj temi uopšte ne može da se dođe do informacija.

Ti aspekti su sledeći:

1. Mere prevencije od zaraze
2. Broj obolelih osoba
3. Broj umrlih osoba
4. Broj testiranih osoba
5. Broj raspoloživih testova
6. Opremljenost lokalnih zdravstvenih ustanova opremom i lekovima za borbu protiv epidemije
7. Opremljenost lokalnih zdravstvenih ustanova zaštitnom opremom
8. Mere lokalnih štabova i restrikcije uvedene u gradu
9. Posledice epidemije na lokalnu privredu
10. Informacije o radnicima koji su ostali bez posla zbog posledica epidemije
11. Mere pomoći lokalne samouprave najugroženijima od posledica epidemije
12. Trošenje lokalnih budžeta na mere i nabavke vezane za epidemiju

Prosečna ocena u čitavom posmatranom periodu za svih 12 aspekata iznosi 2,7.

U čitavom posmatranom periodu novinari iz svih šest lokalnih sredina najteže su dolazili do informacija o aspektima 9, 10 i 11 (prosečne ocene: 1,6; 1,6; 1,9). Najlakše su, na osnovu ocena koje su davali, dolazili do informacija o aspektu 8 (prosečna ocena: 4,1), te o aspektima 1 i 2 (u oba slučaja prosečna ocena je 3,8).

Novinari su, dakle, lakše dolazili do informacija o tzv. zdravstvenim aspektima epidemije (mere koje su preduzimali lokalni krizni štabovi, mere prevencije i broj obolelih), što bi se moglo objasniti činjenicom da je takve informacije, u pojedinim periodima, gotovo svakodnevno saopštavao nacionalni krizni štab, nego do informacija o posledicama epidemije kako na lokalnu privredu tako i na najvulnerablenije kategorije stanovništva.

Analizirajući mogućnost dolaženja do informacija u svakom od pet posmatranih perioda, primetno je da je prosečna ocena u svim sredinama uglavnom rasla nakon prvog i za borbu protiv epidemije najkritičnijeg perioda, da bi opadala u poslednjem posmatranom periodu (druga polovina septembra), što koincidira sa zvaničnim ocenama „o boljoj epidemiološkoj situaciji“ i odlukama o popuštanju određenih mera. Septembar je inače bio rezervisan i za uhodavanje novih lokalnih vlasti, koje su izabrane na izborima 21. juna ove godine.

Tabela prosečnih ocena svakog od ponuđenih aspekata po posmatranim periodima:

Aspekti	15. 3–31. 7.	1–14. 8.	15–31. 8.	1–14. 9.	15–28. 9.	Prosek
1	4,5	3,6	3,5	4	3,6	3,8
2	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
3	2,8	3,2	3	3	2,5	2,8
4	3,3	3,5	3,3	3,5	3	3,3
5	1,8	2	2	3,5	2,2	2,3
6	2,6	3	3	2,6	2,5	2,7
7	2,8	3,2	3,2	3	2,6	2,9
8	4,6	4,8	4,3	3,8	3,1	4,1
9	1,8	2	1,6	1,5	1,6	1,6
10	1,8	2,2	1,8	1,2	1,2	1,6
11	2,6	1,7	1,7	1,5	1,7	1,9
12	2	2,6	1,7	2,2	2,5	2,2

Analiza kvaliteta informisanja u sredinama obuhvaćenim istraživanjem

Bor

Od posmatranih sredina, jedino su u gradu Boru novinari tokom čitavog posmatranog perioda (15. mart – 28. septembar) imali dovoljno pouzdanih i preciznih informacija u vezi sa borbom protiv kovida 19.

Od šest posmatranih sredina, jedino u Boru tokom čitavog posmatranog perioda nije zabeležen ni pokušaj lokalne vlasti da epidemiju iskoristi kako bi smanjila ili ukinula izveštavanje o drugim značajnim temama za lokalnu zajednicu, niti je bio pokušaja cenzure, zastrašivanja ili pritisaka na medije i novinare.

Iz izveštaja portala Istmedia:

S obzirom na enormno zagađenje u Boru iz pogona kompanije „Ziđin“, ta tema je kod gradskih vlasti, za razliku od prethodnih meseci, postala prioritet u komunikaciji i javno (sednica Gradske skupštine) i u direktnom kontaktu sa medijima.

Zvanično nije bilo cenzure, zastrašivanja i pritisaka, ali se i izveštavanje mahom svodilo na uobičajene dnevne teme bez kritičkog mišljenja. Nijedan novinar nije skrenuo pažnju na nemogućnost obavljanja svakodnevnih aktivnosti.

Informisanje javnosti o epidemiji od strane za to zaduženih institucija (lokalni krizni štab, zavodi/instituti, zdravstvene ustanove i lokalna samouprava) nije uvek bilo redovno, ali su same informacije dobijene od tih institucija ocenjene kao pouzdane.

Novinari su te informacije dobijali na konferencijama za novinare, putem saopštenja, ali, za razliku od drugih posmatranih sredina, i kroz odgovore na direktne novinarske upite.

Predstavnici lokalne vlasti uglavnom su bili spremni da daju izjave za medije, a te informacije su tokom čitavog posmatranog perioda ocenjivane kao veoma pouzdane i precizne.

Tokom čitavog posmatranog perioda novinari u Boru lako su dolazili do informacija o broju obolelih i preminulih od kovida 19 (informacije su davali krizni štab i direktori zdravstvenih ustanova), donekle i o broju testiranih osoba.

Tokom najvećeg dela posmatranog perioda novinari nisu uspevali da dođu do informacija o broju raspoloživih testova.

Problem je bio i doći do informacija o posledicama epidemije na privredu, o otpuštanju radnika, pomoći najugroženijima, kao i o merama i nabavkama koje su lokalne vlasti preduzimale zbog epidemije.

Pančevo

Novinari u Pančevo su tokom čitavog posmatranog perioda (15. mart – 28. septembar) retko imali pouzdane informacije u vezi sa borbom protiv kovida 19 ili uopšte nisu imali informacije („nemamo informacije o tome šta se dešava“).

U najvećem delu čitavog posmatranog perioda bilo je pokušaja lokalne vlasti da epidemiju iskoristi kako bi smanjila ili ukinula izveštavanje o drugim značajnim temama za lokalnu zajednicu.

Iz izveštaja portala Panpress:

Gradska vlast nije mnogo smanjila informisanje o drugim značajnim temama tokom korone, jer lokalna samouprava već gotovo godinu dana beleži drastičan pad transparentnosti, tako da i inače ne informiše građane i građanke o onome što radi, trošeći njihov novac.

Nije bilo zastrašivanja i cenzure, već je bila dominantna diskriminacija medija, što vidim kao vrstu pritiska na novinare i novinarke.

Samo za prvu polovinu septembra novinari u Pančevu mogu da kažu da su dobijali informacije od svih institucija uključenih u borbu protiv kovida

19. Istina, to je bilo retko, ali su barem informacije ocenjene kao pouzdane.

Samo u poslednjem posmatranom periodu novinari u Pančevu uspeali su da dobiju poneki odgovor na direktne upite, a gotovo uopšte nisu mogli da prikupljaju informacije gledajući zvaničnike u gostovanjima na televiziji ili na konferencijama za novinare, a ništa bolje nije bilo ni kad je reč o saopštenjima nadležnih institucija.

Iz izveštaja portala Panpress (mart-avgust):

Konferencije za novinare Gradskog štaba za vanredne situacije bile su organizovane samo nekoliko puta, ali naša redakcija nije bila pozivana na te događaje. Saopštenja nam nije slala nijedna ustanova/institucija, već smo se informisali preko njihovih sajtova. Gradonačelnik, direktor Opšte bolnice i direktorka Zavoda za javno zdravlje davali su izjave za prorežimske medije, kao i za dopisništva RTS-a i RTV-a.

Tokom avgusta i septembra nisu održavane konferencije za novinare.

Iz izveštaja portala Panpress (druga polovina septembra):

U posmatranom periodu nije održana nijedna konferencija za medije predstavnika lokalne vlasti. Našoj redakciji nisu stizala nikakva saopštenja, kao ni od početka epidemije. Lokalni javni funkcioneri nisu se pojavljivali u medijima. Na pitanja više puta poslata mejlom Gradskom štabu za vanredne situacije nismo dobili odgovore, dok su nam iz Instituta za javno zdravlje Vojvodine odgovorili da se obratimo Zavodu za javno zdravlje Pančevo, što smo i učinili. Jedini odgovor stigao je iz Zavoda, a na naša pitanja je delimično odgovoreno. Obraćali smo se i Ministarstvu zdravlja, ali odgovora nije bilo.

Tokom čitavog posmatranog perioda u Pančevu se uopšte nije moglo doći do pouzdanih informacija o najvećem broju aspekata epidemije (broj umrlih, testiranih, obolelih, broj raspoloživih testova, opremljenost zdravstvenih ustanova...). Novinari su samo donekle i ne uvek uspevali da dođu do informacija o merama koje je propisao krizni štab i ograničenjima uvedenim u gradu, kao i o posledicama epidemije na lokalnu privredu.

Subotica

Tokom čitavog posmatranog perioda novinari u Subotici su informacije o epidemiji ocenjivali kao kontradiktorne.

Kad bi i dobili informacije od nadležnih institucija, one su uglavnom bile nepouzdana.

Novinari nisu dobili odgovore ni na jedan upit upućen institucijama, dok su informacije dobijali uglavnom putem saopštenja. Lokalni funkcioneri su o epidemiji retko govorili za medije, ali je veći problem bio to što su te informacije bile delimično pouzdane i nedovoljno precizne.

U prva dva posmatrana perioda bilo je zloupotreba epidemije od strane lokalne vlasti u cilju smanjivanja ili ukidanja izveštavanja o drugim značajnim temama za lokalnu zajednicu.

Iz izveštaja portala Magločistač:

U Subotici od samog početka uspostavljanja vlasti između Saveza vojvođanskih Mađara i Srpske napredne stranke se sve više smanjuje broj obraćanja lokalnih zvaničnika medijima i građanima. Zajedničkih nastupa gotovo da i nema, konferencije za novinare na kojima se obraća gradonačelnik Subotice su retke, a zvanične pozive putem gradskog Medija centra dobijaju samo izabrani mediji, a Magločistač nije bio među njima. Na mejl portala Magločistač stižu samo razna obaveštenja, informacije o održanim sednicama Gradskog veća, saopštenja Štaba za vanredne situacije u Subotici, drugo ne. Na početku pandemije, u martu, Magločistač je skinut sa mejling liste Medija centra. Nakon što smo se žalili Nezavisnom društvu novinara Vojvodine (NDNV), nakon nekog vremena ponovo smo počeli da primamo mejlove, ali ne i pozive na bitna dešavanja na kojima je i gradonačelnik. Ekskluzivne vesti se najčešće daju samo medijima bliskim vlastima.

Pritisci na novinare, međutim, zabeleženi su tokom čitavog posmatranog perioda.

Iz izveštaja portala Magločistač:

Pritiskom na novinare se može smatrati i nedavanje informacija od javnog značaja, to jest, neodgovaranje na pitanja koja se tiču javnosti i života građana. To je bilo karakteristično na početku pandemije. Situacija je bila zastrašujuća ne samo za građane, jer nisu imali informacije šta se dešava u njihovoj lokalnoj zajednici, nego i za novinare koji su trpeli posledice donošenja sporne vladine uredbe koja je ukinuta nakon puštanja novinarke Nova.rs Ane Lalić iz zatvora. Takođe, strah se unosio i na taj način da niko sa novinarima nije želeo da razgovara, niko im se nije javljao na pozive, niko nije održao konferenciju za novinare da objasni situaciju, da umiri građane. Novinari nisu znali šta smeju, a šta ne smeju da napišu, hoće li i oni poput Ane završiti u zatvoru. To je sve delovalo loše na lokalno informisanje, ulivalo je građanima nepoverenje u vlast i medije, i to je bilo idealno tlo za širenje dezinformacija. Nikad se u Srbiji više dezinformacija nije delilo kao na početku epidemije, a u tome su prednjačile društvene mreže.

Prijepolje

Iako su u ovom gradu informacije o situaciji s epidemijom tokom čitavog posmatranog perioda, po mišljenju novinara, bile kontradiktorne („Za Prijepolje je nadležan Zavod za javno zdravlje Užice čiji se podaci, od početka epidemije do danas, razlikuju od podataka koje dobijamo iz Opšte bolnice Prijepolje“), od svih posmatranih sredina, jedino su u Prijepolju sve institucije zadužene za borbu protiv kovida 19 pružale pouzdane informacije, promenljive frekvencije učestalosti, i to najčešće putem saopštenja.

Konferencije za novinare definitivno nisu bile mesto na kojem bi novinari išta mogli da saznaju (nisu održavane), pa su morali da se oslanjaju na druge vidove komunikacije zvaničnika sa novinarima, poput saopštenja ili kroz izjave koje zvaničnici daju medijima.

Iz izveštaja (od marta do početka septembra):

Dnevni izveštaji sa brojevima novozaraženih pacijenata, prebačenih u kovid bolnice i preminulih šalju se svakodnevno u vidu saopštenja. Isključivo se direktori zdravstvenih ustanova (Opšta bolnica i Dom zdravlja) pojavljuju u

prilozima i saopštavaju informacije ili daju odgovore. I dalje su najbolji izvor informacija prijatelji ili poznanici među medicinskim radnicima.

Informacije dobijene od zdravstvenih radnika smatrane su veoma pouzdanim, kao i one koje su lokalni funkcioneri delili u susretu s medijima.

Širenje lažnih vesti ne beleži se tokom septembra (dva perioda), a pre toga uočene su samo u neformalnim razgovorima s građanima.

Sve do početka septembra beleži se nastojanje lokalne vlasti da se o drugim temama važnim za lokal ne govori, iako ni pre epidemije situacija nije bila sjajna.

Iz izveštaja Foruminfo/ TV Forum:

Stanje je bilo očajno i pre epidemije, tako da se praktično ništa nije promenilo. Razlika je samo u tome što su se pre epidemije mogle dobiti retke izjave od lokalnih službenika u vezi sa komunalnim problemima, a sada nema ni toga, jer je sve u zapečku zbog epidemije, a tokom vanrednog stanja lokalna samouprava i javna preduzeća su redukovali rad – kako sa građanima tako i na terenu.

Valjevo

Od svih posmatranih perioda, novinari u Valjevu samo su tokom septembra raspolagali s veoma pouzdanim i preciznim informacijama o epidemiji. U ranijim periodima retko su raspolagali pouzdanim informacijama.

Iz izveštaja portala Kolubarske.rs (druga polovina avgusta):

Zvanični podaci o broju zaraženih i preminulih u Valjevu Zavoda za javno zdravlje, koji se svakodnevno dostavljaju medijima i objavljuju na sajtu Grada Valjeva, ne odgovaraju stvarnim podacima ili kasne.

Iz izveštaja portala Kolubarske.rs za oba posmatrana perioda u septembru:

Zavod za javno zdravlje Valjevo svakodnevno medijima dostavlja izveštaj o broju obolelih, hospitalizovanih, izlečenih i preminulih. Štab za vanredne situacije dostavlja medijima detaljan izveštaj, u kome su sadržani podaci, ne samo o broju obolelih, novozaraženih, hospitalizovanih, izlečenih i preminulih nego i o pregledima u kovid ambulanti i Opštoj bolnici, broju uzetih uzoraka u sve tri zdravstvene ustanove: Zavod za javno zdravlje, kovid ambulanta Doma zdravlja i Opšta bolnica. U tim izveštajima Štaba navedeni su i brojni statistički podaci, poput prosečne starosti i pola obolelih, kao i uporedni podaci od početka epidemije do drugog pika.

U ranijim izveštajima portala Kolubarske.rs navodi se da u prvih mesec dana krize (mart–april) „valjevski mediji nisu imali zvanične informacije, nego je Štab za vanredne situacije novinare uputio na kovid bazu (republičku), koja u to vreme za lokalne sredine nije bila ažurna“.

Informacije od institucija zaduženih za borbu protiv epidemije, čak i kad su bile redovne, nisu uvek smatrane pouzdanim, kao što je to bio slučaj u drugoj polovini avgusta.

Iz izveštaja za drugu polovinu avgusta:

Gradski štab i Zavod za javno zdravlje Valjevo svakodnevno dostavljaju i objavljuju izveštaje vezane za pandemiju koronavirusa. Međutim, opravdano sumnjam u tačnost i blagovremenost tih informacija, s obzirom na to da od nezvaničnih, a pouzdanih izvora iz zdravstvenih ustanova dobijam drugačije informacije i podatke o broju zaraženih i hospitalizovanih.

Do informacija se tokom čitavog posmatranog perioda najčešće dolazilo iz saopštenja institucija, dok je na konferencijama za medije to bilo moguće samo u kratkom periodu tokom aprila, kada su one održavane virtuelno. Dalje održavanje zabranio je gradonačelnik i komandant Štaba za vanredne situacije Slobodan Gvozdenović.

Iz izveštaja portala Kolubarske.rs (septembar):

I pored obećanja valjevskog novog rukovodstva da će se javnosti redovno obraćati preko konferencija za novinare na kojima će biti „otvoreni i dostupni“ za sva pitanja, to se nije desilo od 18. avgusta kada je konstituisana nova vlast.

Do sredine avgusta postojala je kakva-takva komunikacija lokalnih vlasti sa medijima, međutim – informacije koje su tada saopštavane uglavnom su bile „nepouzdana i neprecizna“.

Do polovine avgusta, opet, u Valjevu je bilo pokušaja lokalne vlasti da epidemiju iskoristi kako bi smanjila ili ukinula izveštavanje o drugim značajnim temama za lokalnu zajednicu, a istovremeno bilo je i pritisaka na novinare.

Iz izveštaja portala Kolubarske.rs:

Valjevska vlast je inače zatvorena za medije u dostavljanju informacija, čak toliko da ne odgovara ni na zahteve po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Gradska vlast daje informacije samo svojim medijima, koje obilato finansira iz budžeta, informacije su čista propaganda, čak su u značajnom broju i lažne. Od početka pandemije gradska vlast ništa ne radi, osim tekućih poslova, tako da tih značajnih tema nema, pa čak ni propagande, osim one koja se odnosi na uspešnu „borbu vlasti protiv koronavirusa“.

S obzirom na to da je gradonačelnik i komandant Štaba za vanredne situacije dr Slobodan Gvozdenović zabranio svaku komunikaciju sa medijima i zapretio rigoroznim kaznama i tužbama, mediji, koji su i do tada bili pod pritiskom, sada su izloženi i dodatnom pritisku i pretnjama. Takođe je pretio da može da primeni drakonske mere u vreme vanrednog stanja.

Kragujevac

Sve do početka septembra novinari u Kragujevcu imali su veoma pouzdane i precizne informacije u vezi sa epidemijom. Tokom čitavog septembra dobijene informacije od institucija ocenjivane su kao – kontradiktorne.

Iz izveštaja Glasa Šumadije (prva polovina septembra):

Najveći problem je, kao i sve vreme od proglašenja epidemije, Klinički centar Kragujevac. Naime, dnevno, od direktora Instituta za javno zdravlje, dobijamo broj pacijenata koji se u KC leči od koronavirusa, broj na

respiratoru i koliko je otpuštenih. U jednom trenutku značajno se smanjio broj lečenih, oni koji „nedostaju“ ne poklapaju se sa brojem otpuštenih, ali ne bismo smeli da tvrdimo ni da je reč o preminulim pacijentima. Poslali smo zahtev gradskom komunalnom preduzeću „Groblja“, tražili i dobili informaciju o broju isporučenih limenih sanduka, ali je još uvek nismo objavili, jer čekamo potvrdu da su u pitanju, kako pretpostavljamo, i kako nam je nezvanično rečeno, pacijenti preminuli od COVID 19.

Iz izveštaja Glasa Šumadije (druga polovina septembra):

Direktorka Instituta Batut je u ovom periodu izjavila da je Kragujevac novo „žarište“. Najpre zamenik, a potom i direktor Instituta za javno zdravlje u Kragujevcu su rekli da će predložiti ukidanje vanredne situacije u Kragujevcu, koja je još uvek na snazi. Gradonačelnik Kragujevca je rekao da vanredna situacija neće biti ukinuta jer je „epidemiološka situacija nestabilna“. U jednom trenutku broj osoba u kućnoj izolaciji u Kragujevcu bio je preko 200, a u Beogradu 17. U Institutu objašnjavaju da je to zbog toga što se u Kragujevcu „prate kontakti“.

Tokom čitavog posmatranog perioda novinari su veoma često dobijali odgovore na direktne upite, dok se na konferencijama za novinare do informacija moglo doći samo između marta i početka avgusta.

Novinari u Kragujevcu su tokom čitavog posmatranog perioda dobijali veoma pouzdane informacije od zdravstvenih radnika, ali takav kvalitet informacija nije važio za predstavnike lokalne vlasti kada su se obraćali medijima.

Lažne vesti su tokom čitavog posmatranog perioda uglavnom širili građani, najčešće na društvenim mrežama, međutim, u prvoj polovini avgusta takve „vesti“ našle su se i na lokalnom portalu.

Iz izveštaja Glasa Šumadije:

Lažne vesti su prisutne, mada ne u značajnoj meri, na društvenim mrežama i uglavnom se odnose na teze da nije potrebno nositi maske, da nema virusa... Pojavio se i lokalni portal, koji po sadržaju pretenduje da ima ulogu lokalnog tabloida, pa su i vesti u skladu sa uređivačkom politikom neproverene.

U prvom posmatranom periodu, kao i u prvoj polovini septembra, u Kragujevcu se beleže slučajevi cenzure.

Iz izveštaja Glasa Šumadije:

Direktor Kliničkog centra je cenzurisao informacije, a u jednom slučaju dao i neistinit odgovor.

Načelnik školske uprave je pozvao dopisnicu agencije Beta iz Kragujevca i u vrlo neprijatnom razgovoru zamerio joj što je u tekstu napisala – „kako saznajemo u Školskoj upravi“. Iako je od njega dobila informaciju, nije želeo da se zna odakle je ona potekla.

FONDACIJA
S L A V K O
Č U R U V I J A
FOUNDATION

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY, SERBIA